

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ
माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाशमान सिंह राउत
आदेश
070-MS-0003

विषय: अदालतको अवहेलनामा सजाय गरि पाउँ।

काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला, नासिका साँगा गा.वि.स. वडा नं. ७ बस्ने वर्ष ४५ को नानी
कुमार लामा -----१
ऐ.ऐ. वडा नं. ८ बस्ने वर्ष २६ को राजेन्द्र तामाङ -----१
ऐ.ऐ. वडा नं. ७ बस्ने वर्ष ५८ को कलमबहादुर लामा -----१ निवेदक
ऐ.ऐ. वडा नं. ८ बस्ने वर्ष ७३ को लोकसँग लामा -----१
ऐ.ऐ. वडा नं. ८ बस्ने वर्ष ४५ को साहिला लामा तामाङ -----१

विरुद्ध

महानिर्देशक, खानि भू-गर्भ विभाग, कपुरधारा मार्ग लैनचौर, काठमाडौं -----१
स्थानीय विकास अधिकारी, जि.वि.स.को कार्यालय, धुलिखेल काभ्रेपलाञ्चोक -----१
काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला, नासिका गा.वि.स.वडा नं. ७ स्थित आशापुरी रोडा ढुङ्गा
सप्लायर्स प्रा.लि.को प्रोपाइटर तथा संचालक का.जि.का.म.न.पा. वडा नं. १० विपक्षी
विजुलिबजार बस्ने वर्ष ३२ को निरोज कुमार थपलिया -----१
ऐ.ऐ.का सञ्चालक समिति अध्यक्ष अं.वर्ष ३१ को आडफुरी शेर्पा -----१

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १०२(३) र सर्वोच्च अदालत ऐन, २०४८ को
दफा ७(१) बमोजिम दायर हुन आएको प्रस्तुत निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर यस प्रकार रहेको
छः

हामी निवेदकहरु काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला, नासिका साँगा गा.वि.स.वडा नं. ७ र ८ का स्थानीय
बासिन्दा भएकाले प्रत्यर्थी निरोज कुमार थपलिया समेतले कम्तीमा ३००० जनसंख्या बसोबास रहेको
सार्वजनिक वन, आशापुरेश्वर महादेव मन्दिर, जागृत नि.मा.वि. र अन्दाजी २२०० रोपनी खेतीयोग्य
जमिनलाई प्रत्यक्ष असर पुऱ्याउने गरि आशापुरी रोडाढुङ्गा सप्लायर्स प्रा.लि. नामक रोडाढुङ्गा उद्योग
सञ्चालन गर्न लागेकोले सो उद्योग उक्त स्थानमा सञ्चालन नगर्न नगराउन तथा सो उद्योग स्थापना

सम्बन्धि भएका पत्राचार, अनुमतिको लागि भएका आदेश निर्णय समेत उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरि यो मुद्दाको अन्तिम टुङ्गो नलागेसम्म विपक्षी समेतका नाममा अन्तरिम आदेश जारी गरि पाउँ भनि मिति २०६८।६।३० मा रिट निवेदन गरेकोमा यस अदालतबाट निवेदन माग बमोजिम मिति २०६८।७।२८ मा विपक्षीहरूको नाममा अर्को आदेश नभएसम्म सर्वोच्च अदालत नियमावली २०४९ को नियम ४१(१) बमोजिम अन्तरिम आदेश जारी भै रहेको थियो।

निवेदकको निवेदन माग बमोजिम अर्को आदेश नभएसम्मका लागि अनुमित विना उद्योग सञ्चालन नगर्न नगराउन गरेको अन्तरिम आदेशको वेवास्ता र अपमान गर्दै विपक्षी मध्येका खानी तथा भूगर्भ विभागका महानिर्देशक सर्वजितप्रसाद महतोले सम्मानित अदालतबाट अर्को आदेश नहुँदाको अवस्थामा अदालतको अनुमति विना खानी तथा भू-गर्भ विभागको च.न.९१६ मिति २०६८।९।१८ मा गरेको सिफारीसको आधार लिई जि.वि.स. काभ्रेपलाञ्चोकको स्थानीय विकास अधिकारीले बार्षिक नविकरण हुने गरि रोडा टुङ्गा सञ्चालनको लागि अनुमतिपत्र प्रदान गरेका रहेछन्। जसका कारण सम्मानित अदालतको आदेशको अवहेलना भएको प्रष्ट छ।

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ११५, ११६ बमोजिम अदालतलाई सहयोग गर्नुपर्ने र अदालतको आदेश र निर्णयलाई मात्र पने बाध्यात्मक संवैधानिक व्यवस्थालाई नै कुल्चेर सम्मानित अदालतको आदेश भन्दा आफू तथा आफ्नो निकाय माथि सम्झेर एकपछि अर्को मुद्दा उलझने र मुद्दाको कारवाही अनन्तकालसम्म लम्बिन जाने गरि विपक्षीहरूबाट उक्त बिवादीत अनुमती पत्र दिने दिलाउने र लिने सबै कार्य अदालतको परिभाषा भित्र पर्ने स्वतः स्पष्ट हुन्छ।

विपक्षी प्रत्यर्थीहरूका बीचमा झनै द्वन्द्व निम्त्याउने कार्य भई सम्मानित अदालतको आदेश एकाएक निस्कृय गराउने कार्य भएको छ भने न्यायको सहारा लिन आएका निवेदक तथा स्थानिय वासीको सार्वभौम गुमेको मात्र नभै नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १२(१), १२(३), १६, १६(१), धारा ३५, ३५(४), धारा २२, २२(२) Right to Life बाट वञ्चित हुन पुगेको छ। त्यसैगरी वातावरण संरक्षण ऐन, २०५३ र खानी तथा खनिज पदार्थ ऐन, २०४२ तथा खनिज पदार्थ नियमावली, २०५३ को नियम ३२ को देहाय (क)(ख)(ग)(घ)(ङ)(छ)(ज)(झ) समेतको भावना विपरित कार्य भएको छ।

सम्मानित अदालतको आदेशको सबैले पालना गर्नुपर्ने न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १९ तथा नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ११६ मा गरिएको छ भने धारा ११५ मा न्याय सम्पादनको कार्यमा सहयोग गर्नु नेपाल सरकार र मातहतका सबै कार्यालय तथा पदाधिकारिको कर्तव्य हुनेछ भनि भनिकोमा सम्मानित अदालतबाट भएको अन्तरिम आदेशलाई देखादेखि कानूनबमोजिमको दायित्वबाट विमुख भई तथा कर्तव्यबाट च्युत भई अदालत समेतलाई कुनै जानकारी नदिई र अदालतबाट भएको आदेश पश्चात अर्को कुनै आदेश नभई रहेको अवस्थामा विपक्षी

कार्यालयका पदाधिकारीहरूले गैरजिम्मेवारीपूर्ण तरिकाले अदालतबाट मिति २०६८।७।२८ मा जारी भएको अन्तरिम आदेशलाई ठाडो उल्लंघन गरी अपमानजनक तरिकाले विपक्षी कार्यालयका पदाधिकारीको सिफारीस तथा निर्णयका आधारमा किरब २, ४ महिना पछि विवादीत खानी उत्खनन् अनुमती प्रदानका लागि गरेको सिफारिस एवं सो सिफारिसलाई आधार मानी उक्त अनुमति पत्र प्रदान हुनाले विपक्षीहरूले देखादेखी सम्मानित अदालतको अपहेलना गरेकोमा कुनै विवाद छैन। तसर्थ कानुनले तोकि दिएको जिम्मेवारी पुरा नगरी सम्मानित अदालतको मिति २०६८।७।२८ मा भएको आदेशको अपहेलना गर्ने सम्बन्धित जिम्मेवार ओहोदाको व्यक्तिहरूलाई हदैसम्मको सजाय गरि पाउँ।

अतः अन्तरिम आदेश जारी भइरहेको अवस्थामा सो आदेशलाई पूर्णरूपमा उल्लंघन गरि चलिरहेको मुद्दालाई पराजित गर्ने उद्देश्यले मिति २०६८।९।१८ को विपक्षी खानी तथा भू-गर्भ विभागको सिफारीस र सो का आधारमा टिप्पणी सदर गरि मिति २०६८।९।१९ मा प्रमाण पत्र तयार गरि मिति २०६८।१२।५ मा विपक्षी स्थानीय विकास अधिकारी काभ्रेपलाञ्चोकले विपक्षी आशापुरी रोडा ढुङ्गा सप्लायर्स प्रा.लि. तथा सो प्रा.ली.का प्रो. निरोजकुमार थपलिया र ऐ.का अध्यक्ष आडफुरी शेर्पालाई खानी उत्खनन् कार्यको अनुमती पत्र प्रदान गर्ने गराउने र लिने जस्ता कार्य गरि अदालतको आदेशको अवज्ञा गरि अवहेलनाजन्य कार्य गर्ने जिम्मेवार व्यक्ति एवं पदाधिकारीहरूलाई अविलम्ब बुझी निजहरु स्वयंलाई तारेखमा राखी सर्वोच्च अदालत ऐन, २०४८ को दफा ७(१) बमोजिम अदालतको अवहेलनामा हदैसम्मको सजाय गरि पाउँ भनि यस अदालतमा पेश गरेको निवेदन पत्र।

यसमा निवेदकको माग बमोजिम प्रत्यर्थीहरूलाई सजाय हुनुपर्ने हो, होइन ? सजाय हुनुनपर्ने भए सोको कारण तथा प्रमाण सहितको लिखित जवाफ बाटाको म्याद बाहेक ७ दिनभित्र प्रत्यर्थी नं. १ र २ ले महान्यायधिवक्ताको कार्यालय मार्फत तथा अन्य प्रत्यर्थीहरु ३ र ४ नं. ले आफै वा आफ्नो वारेस मार्फत यस अदालतमा उपस्थित भै लिखित जवाफ पेश गर्नु भनी प्रत्यर्थीहरूका नाममा म्याद जारी गरी म्यादभित्र लिखित जवाफ पेश भए वा अवधि नाघेपछि नियमानुसार पेश गर्नु।

निवेदनको पाना १ को अन्तिम हरफमा उल्लेखित उत्प्रेषण युक्त परमादेश मुद्दा साथै राख्नु भनी यस अदालतबाट मिति २०७०।४।८ मा भएको आदेश।

सम्मानित अदालत समक्ष म यो निवेदन गर्दछु की एक सचेत नागरिक तथा खानी तथा भूगर्भ विभागको महानिर्देशकको हैसियतमा म नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ र अन्य प्रचलित कानुन बमोजिम सम्मानित अदालतबाट भएको आदेश र निर्णयलाई सिरोधार्य गरी सदासर्वदा आफ्नो क्षेत्रमा कार्यन्वयन एवं पालना गर्न गराउन प्रतिवद्ध र दृढसंकल्पित छु। प्रस्तुत मुद्दाको सन्दर्भमा पनि म आफ्नो ज्ञान, सिप र क्षमताले सके र बुझे सम्म सम्मानित अदालतबाट मिति २०६८।७।२८ मा भएको आदेशलाई पालना गरी आएको छु।

सम्बत् २०६७ सालको रिट नं. ०६८-WO-०३१३ को रिट निवेदनका सम्बन्धमा मिति २०६८।७।२८ मा सम्मानित अदालतबाट भएको आदेशबाट गैरकानूनी रूपमा ढुङ्गा खानी संचालन गर्न रोक लगाइएको स्पष्ट छ। उत्प्रेषणको निवेदन निर्णयलाई बदर गराउने उद्देश्यले दायर हुने भएको र निवेदकले निर्णय भैसकेको भन्ने शंकाका आधारमा निवेदन दायर गरेको भएपनि सो अवधिसम्म कुनै अनुमितपत्र जारी भएको छैन र सम्मानित अदालतको आदेश जारी भएपछि त्यस्तो गैरकानूनी कामकारबाही रोक्नका लागि यस विभागबाट पहल भएको कुरामा कुनै सन्देह छैन। सो आदेश यस विभागमा मिति २०६८।८।१२ मा प्राप्त भएपछि तत्काल यस विभागको प.सं. ६१८।०६८।०६९ च.नं. ७९९ मिति २०६८।८।२२ को पत्रबाट सम्बन्धित जि.वि.स र उद्योगलाई सर्वोच्च अदालतको आदेशमा सो कम्पनीले कानूनले निर्धारित गरेको प्रक्रिया अनुसार अनुमित प्राप्त नगरी उद्योग संचालन गर्न कानूनसम्मत नदेखिएको साथै सुविधा सन्तुलन (Balance of Equilibrium) समेतको दृष्टिले उपयुक्त नहुँदा अर्को आदेश नभए सम्मको लागि अनुमति विना उद्योग संचालन नगर्नु नगराउनु भनि विपक्षीहरूका नाममा स.अ. नियमावली २०४९ को नियम ४१(१) बमोजिम अन्तरिम आदेश जारी भएकोले अर्को आदेश नभएसम्मको आशापुरी रोडा ढुङ्गा उद्योगले ढुङ्गा खानी उद्योग संचालन नगराउने तर्फ आवश्यक कार्यवाहि हुन भनि पत्राचार गरि सोको बोधार्थ तत्कालिन वातावरण मन्त्रालय, प्राविधिक समिति समेतलाई दिईएको छ। कानूनले निर्धारित गरेको प्रक्रिया अनुसार अनुमितपत्र प्राप्त नगरी सो उद्योग संचालन गर्नु कानून सम्मत नहुने भएकोले त्यसरी उद्योग संचालन नगर्नु नगराउनु भनी सम्मानित अदालतबाट आदेश भएको देखिन्छ। सो आदेश कार्यान्वयन गर्ने सिलसिलामा यस विभागबाट पनि त्यस्तो गैरकानूनी रूपमा उद्योग संचालन गर्न रोक लगाई पत्राचार गरिएको व्यहोरा सम्मानित अदालत समक्ष निवेदन गर्न चाहन्छु।

जहाँसम्म सम्मानित अदालतबाट भएको आदेश उल्लंघन गरेको वा पालना नगरेको भन्ने प्रश्न छ, मैले सम्मानित अदालतबाट भएको आदेश पालना नगर्ने भन्ने प्रश्नै आउँदैन र म सदासर्वदा सम्मानित अदालत र अदालतबाट भएको आदेशलाई सम्मान र पालना गर्दछु। प्रस्तुत विषयमा पनि विभागका तर्फबाट हामीले आदेशको मर्म र भावनालाई जाने बुझ्नेसम्म पालना र कार्यान्वयन गर्न नै खोजेका छौं। आदेशले गैरकानूनी रूपमा अनुमति विना उद्योग संचालन नगर्नु नगराउनु भनी अन्तरिम आदेश जारी गरेको भन्ने हामीले बुझेका हौं। सम्मानित अदालतबाट कानून बमोजिमको प्रक्रिया र विधिलाई अवलम्बन गरी उद्योग संचालन गर्न रोक लगाएको थिएन भन्ने हाम्रो बुझाई रह्यो। सोही आधारमा यस विभागबाट कानूनी विधि र प्रक्रियालाई अवलम्बन गरी उद्योगको लागि सहमति प्रदान गरिएको मात्र हो। उक्त उद्योग स्थापना गर्ने सम्बन्धमा खानी तथा खनिज पदार्थ नियमावली, २०५६ (पहिलो संशोधन २०६०) को नियम ३७ बमोजिम सम्बन्धित जि.वि.स.ले अनुमितपत्र जारी गर्ने र सो अनुमितपत्र जारी गर्नुभन्दा अगाडी यस विभागबाट सहमति प्रदान गर्ने व्यवस्था रहेको छ र

सहमति प्रदान गर्ने विषय एउटा प्रक्रिया मात्र भएको र अनुमतिपत्रको निणर्य नभएकोले यस विभागबाट सहमति प्रदान गर्ने काम सम्म भएको हो।

विभागको तर्फबाट भएको सत्य साँचो व्यहोरा सम्मानित अदालत समक्ष निवेदन गरि रहँदा अदालतबाट उल्लेखित मितिमा भएको आदेशको मर्म र भावनालाई यस विभागबाट अत्मसात् नै गरिएको छु भन्ने सम्मानित अदालतलाई लागेमा म विभागको तर्फबाट क्षमाप्रार्थी र अत्मालोचित छु। अदालतको आदेशको पालना र कार्यान्वयन नगर्ने मनसाय मेरा किमार्थ छैन र यस्तो कहिल्यै हुने पनि छैन। अब उप्रान्त यस्तो संवेदनशील र मर्यादित विषयमा थप सचेत रहने प्रतिबद्धता र विश्वास समेत सम्मानित अदालत समक्ष निवेदन गर्न चाहन्छु। यसर्थ सम्मानित अदालतमा परेको अवहेलना मुद्दा खारेज गरी मलाई फुर्सद दिलाई पाउँ भनी खानी तथा भूगर्भ विभागको महानिर्देशकले पेश गरेको लिखित जवाफ।

मिति २०६८।७।२८ गते उत्पेष्णसमेत मुद्दामा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट भएको अन्तरिम आदेश सम्बन्धमा उक्त आशापुरी रोडा ढुंगा सप्लायर्स प्रा.लि.लाई खानी तथा खनिज पदार्थ नियमावली, २०५६ बमोजिम साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थको कार्यको अनुमति पत्र मिति २०६८।९।२० मा जारी गर्दाको बखत सम्म पनि यस कार्यालयलाई जानकारी प्राप्त नभएको।

खानी तथा खनिज पदार्थ नियमावली, २०५६ को नियम ३६ अनुसारको प्रकृया पूरा गरी खानी तथा भूगर्भ विभागको मिति २०६८।९।१९ को पत्र प्राप्त भएपछि सोही नियमावलीको नियम ३७(१) बमोजिम यस कार्यालयबाट आशापुरी रोडा ढुंगा सप्लायर्स प्रा.लि.लाई अनुमति पत्र जारी भएको।

उक्त सप्लायर्स प्रा.लि.ले खानी तथा खनिज पदार्थ उत्खनन् गर्दा प्रतिकूल असर पर्ने भनी स्थानीय वासीहरुबाट यस कार्यालयमा डेलिगेशन आई लिखित एवं मौखिक रूपमा उक्त खानीबाट उत्खनन् कार्य रोक्का गर्न माग गरेपछि यस कार्यालयबाट सो सप्लायर्सलाई खानी उत्खनन् कार्य २०६८।१२।२८ च.नं. १८६१ को पत्र समेत पठाइएको।

आशापुरी रोडा ढुंगा सप्लायर्स प्रा.लि.ले अ.व.०६९/७० मा गराउनु पर्ने नविकरण सम्बन्धमा, सो सप्लायर्सको नवीकरण समेत नभएको हुनाले निवेदन जिकिर अनुसारको कुनै पनि प्रकारका काम कारवाही/अवहेलना यस कार्यालयबाट नभएको हुँदा प्रस्तुत मुद्दा खारेज गरी पाउँ भनी जिल्ला विकास समितिको कार्यालय काभ्रेपलाञ्चोकका स्थानिय विकास अधिकारीले पेश गरेको लिखितजवाफ।

म समेत सञ्चालक रहेको आशापुरी रोडा ढुङ्गा सप्लायर्स प्रा.ली.ले निवेदन दावीको स्थानमा खानी संचालन गर्ने उद्देश्यले आवश्यक प्रकृत्यामा रहँदा विपक्षी समेतले सम्मानित अदालतमा मिति २०६८।६।३० मा विभिन्न कपोलकल्पित र भ्रामक कारणहरु उल्लेख गरी खनिज कार्य संचालन रोकी पाउँ भनि निवेदन पेश गर्नु भएको र सो निवेदनमा अन्तरिम आदेशको सम्बन्धमा छलफल भएपश्चात सम्मानित अदालतबाट मिति २०६८।७।२८ मा अर्को आदेश नभए सम्मको लागि अनुमति

विना उद्योग संचालन नगर्नु नगराउनु भन्ने आदेश जारी भएको छ। अर्थात् त्यस समयमा यस उद्योगले खनिज कार्य गर्ने अनुमति पाइनसकेको हुँदा प्रचलित कानून बमोजिमका सबै प्रकृयाहरू पुरा गरी सम्बन्धित निकायबाट अनुमति लिएर मात्र उद्योग संचालन गर्नु भन्ने आदेश भएको छ।

यस उद्योगले सो कार्यको नियमन गर्ने खानी तथा खनिज पदार्थ ऐन, २०४२ तथा नियमावली, २०५६ ले निर्धारण गरेको सबै कार्यविधिहरू पुरा गरी २०६८।९।२० मा जि.वि.स. काभ्रेपलाञ्चोकबाट साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थको कार्यको अनुमति प्राप्त गरेको हो। तत्पश्चात पुनः विपक्षी स्वयंले यसै सम्बन्धमा पहिले पनि त्यस सम्मानित अदालतमा रिट निवेदन दायर गरी विचारधिन रहेको मुद्दाको अन्तरिम आदेशमा आफ्नो अनुकूलको आदेश नभएको हुँदा अन्तरिम आदेशमा अभिव्यक्त भएको कुरालाई बझ्याई पुनः सोहि व्यहोराको रिट निवेदन (०६९-WO-११४९) मा दर्ता गराएका थिए। उक्त रिट निवेदनका सम्बन्धमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट भएको अन्तरिम आदेशको व्यहोरा यस प्रकार रहेको छः यसमा, यिनै विपक्षीले दिएको रिट नं ०६८-WO-०३१३ को रिट निवेदनमा यस अदालतबाट मिति २०६८।७।२८ मा अनुमतिबिना उद्योग सञ्चालन नगर्नु भनी अन्तरिम आदेश जारी भएकोमा तत्पश्चात मिति २०६८।९।२० मा जिल्ला विकास समिति काभ्रेपलाञ्चोकबाट आशापुरी रोडा ढुंगा सप्लायर्स प्रा.लि.ले अनुमति प्राप्त गरेको देखिन्छ।

म सम्मानित अदालत तथा कानून प्रति पूर्ण निष्ठा राख्ने सचेत नागरिक भएकाले सम्मानित अदालतको आदेशको प्रतिकूल हुने गरी कुनै कार्य गर्ने वा गराउने भन्ने कल्पना पनि गर्न सकिदैन। सम्मानित अदालतको स्पष्ट आदेश बमोजिम मैले कानूनबमोजीम नै सबै प्रकृया पुरा गरी खानी तथा भु-गर्भ विभागको मिति २०६८।९।१९ को सिफारिशपत्रका आधारमा यस प्रा.ली.ले साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थको अनुमति जिल्ला विकास समिति काभ्रेपलाञ्चोकबाट प्राप्त गरेको हो। रिट निवेदकको निवेदन दावी झुठ्ठा रहेको स्पष्ट छ।

रिट निवेदकले यस अघि दायर गरेको मुद्दामा सम्मानित अदालतबाट अन्तरिम आदेश जारी हुँदा आफ्नो अनुकूल नभएको हुँदा कानून बमोजिम अनुमति प्राप्त यस प्रा.लि.लाई कुत्सित मनसाय राखी खानी सञ्चालन गर्न नदिने दुष्प्रयासमा असफलता हातलागे पछि पुनः एक पछि अर्को रिट हाल्दै उलझाउने र मुद्दाको न्यायिक निरोपणमा अनन्तकालसम्म लम्ब्याई मलाई नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १२(३) को खण्ड (च) बमोजिम मौलिक अधिकारको रूपमा प्राप्त हकलाई अवरोध गर्न खोजेको घाम जत्तिकै छर्लङ्ग छ।

रिट निवेदकले यस अघि दायर गरेको मुद्दामा अन्तरिम आदेशमा सम्मानित अदालतबाट भएको प्रष्ट आदेशलाई सम्मान गरेर नै सम्बन्धित निकायहरू खानी तथा भुगर्भ विभाग तथा जिल्ला विकास समितिले यस प्रा.लि. लाई अनुमति दिएका हुन्। सो आदेशमा भएको प्रष्ट कुरालाई विपक्षीले बुझ्न दुविदाभयो भनी अनुमान गर्न मिल्ने देखिंदैन। सम्मानित अदालतबाट भएको प्रष्ट आदेशलाई बझ्याई

बारम्बार एक पछि अर्को रिट निवेदन दर्ता गर्ने कार्य हदै सम्मको गैरकानूनी कार्य हो। यस्तो कार्य र प्रवृत्ति रोक्न आवश्यक निर्देशन समेत जारी गरि पाउँ।

यही विषयको अघिल्लो रिट निवेदनमा पनि त्यस सम्मानित अदालत समक्ष लिखित जवाफमा मैले विपक्षीले रिट दर्ता गराउनुको कारण उल्लेख गरेको छु। केही स्थानीय माफिया प्रवृत्तिका व्यक्तिहरूले आफूलाई आर्थिक लाभ दिएमा मात्र काम गर्न दिने अन्यथा शान्ति सुरक्षामा आघात पुऱ्याउन र सार्वजनिक मुद्दाको रुपमा विवाद सृजना गर्ने धम्की दिएका थिए। तिनीहरूको गैर कानूनी र अनैतिक माग स्वीकार नगरेको कारणले नै पटक पटक दुःख र हैरानी दिने नितयले कानून बमोजिम अनुमति प्राप्त गरी अनुमति पत्रमा तोकिएको शर्तहरूको अधिनमा रही उद्योग संचालन तत्पर उद्योग विरुद्ध अनाहकमा मुद्दा दिएको प्रष्ट देखिन्छ। यसर्थ सम्मानित अदालतमा परेको अवहेलना मुद्दा खारेज गरी मलाई फुर्सद दिलाई पाउँ भनी आशापुरी रोडा ढुङ्गा सप्लायर्स प्रा.लि.का तर्फबाट सञ्चालक निरोज कुमार थपलियाले र ऐ.प्रा.लि.का सञ्चालक समितिका अध्यक्ष आडफूरी शेर्पाले एकै मिलान व्यहोराको पेश गरेको लिखित जवाफ।

नियमबमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी निर्णयार्थ यस इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत निवेदन सहितको मिसिल अध्ययन गरी निम्नअनुसारको वहस सुनियो।

निवेदकहरूको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ताहरू श्री माधवकुमार बस्नेत र श्री विष्णुप्रसाद सापकोटाले यस अदालतमा दायर भएको 068-WO-0313 नं. को उत्प्रेषणयुक्त परमादेश निवेदनमा यिनै विपक्षीहरू उपर यस अदालतबाट मिति २०६८।७।२८ मा आशापुरी रोडा ढुङ्गा संचालन नगर्नु नगराउनु भनी अन्तरिम आदेश जारी भएको छ। अदालतको उक्त आदेश भएपश्चात सो आदेशलाई निस्प्रयोजन हुने गरी विपक्षी कार्यालयहरूबाट रोडाढुङ्गा उद्योग सञ्चालको लागि अनुमती प्रदान भएको अवस्था छ भने सोही अनुमतीको पत्रको आधारमा विपक्षी रोडाढुङ्गा खानी संचालन भएकोले अदालतको आदेशलाई अवहेलना गरेको प्रष्ट छ। तसर्थ विपक्षीहरू लाई अदालतको अवहेलनामा कारवाही हुनुपर्छ भनी वहस प्रस्तुत गर्नुभयो।

विपक्षी आशापुरी रोडाढुङ्गा सप्लायर्स प्रा.लि.को तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री श्रृङ्गऋषि काफ्लेले वातावरणीय प्रभावको मुल्यांकन र अध्ययन गरी कानूनको सम्पूर्ण प्रकृया पूरा गरी सरकारी कार्यालयहरूसमेतको अनुमतिमा सामान्य ढुङ्गा खानी संचालन गरीएको छ। अदालतको आदेशलाई मेरो पक्षले कहिले पनि अनादर गरेको छैन, तसर्थ अदालतको अवहेलनामा कारवाही हुनुपर्ने होइन भनी वहस प्रस्तुत गर्नुभयो।

विपक्षी जिल्ला प्रशासन कार्यालय काभ्रेपलाञ्चोक समेतका सरकारी कर्मचारीहरू र कार्यालयहरूको तर्फबाट उपस्थित विद्वान सहन्यायाधीवक्ता श्री संजिवराज रेग्मीले 069-WO-1149 नं. उत्प्रेषणयुक्त परमादेशको निवेदनमा खानी तथा भूगर्भ विभाग र जि.वि.स. काभ्रेलाई विपक्षी नै बनाएको

छैन। विपक्षी नै नबनाएका निकायहरूबाट वातावरणीय प्रभाव समेत अध्ययन गरी साधारण निर्माणमुखी कार्य गर्नको लागि रोडाढुंगा उद्योग संचालनको अनुमति प्रदान भएको र सोही अनुमतीको आधारमा खानी संचालन भएकोले अदालतको अवहेलनामा कारवाही हुनुपर्ने होइन भनी वहस प्रस्तुत गर्नुभयो।

उल्लिखित तथ्य एवं वहस जिकिर रहेको प्रस्तुत निवेदनमा निवेदकको निवेदन दाबी पुग्न सक्ने हो वा होइन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय गर्नुपर्ने देखियो।

निर्णय तर्क विचार गर्दा, यस अदालतमा चलेको उत्प्रेषणयुक्त परमादेशको निवेदन नं. 068-WO-0313 को यिनै निवेदकहरूले दिएको यिनै विपक्षीहरू उपरको मुद्दामा यस अदालतबाट मिति २०६८।७।२८ मा जारी भएको अन्तरिम आदेशलाई अवहेलना हुने गरि र सो आदेशलाई पूर्णरूपमा उल्लंघन गरि चलिरहको मुद्दालाई पराजित गर्ने उद्देश्यले मिति २०६८।९।१८ को विपक्षी खानी तथा भूगर्भ विभागको सिफारिस र सो को आधारमा टिप्पणी सदर गरि मिति २०६८।९।१९ मा प्रमाण पत्र तयार गरि मिति २०६८।१२।५ मा विपक्षी स्थानिय विकास अधिकारी काभ्रेपलाञ्चोकले विपक्षी आशापुरी रोडाढुङ्गा सप्लायर्स प्रा.लि. तथा सो प्रा.लि.का को प्रो.निरोज कुमार थपलिया र ऐ.का अध्यक्ष आशापुरी रोडाढुङ्गा सप्लायर्स प्रा.लि.लाई खानी उत्खनन् कार्यको अनुमती पत्र प्रदान गर्ने गराउने र लिने जस्ता कार्य गरि सम्मानित अदालतको आदेशको अवज्ञा गरि अवहेलनाजन्य कार्य गरेकोले सर्वोच्च अदालत ऐन, २०४८ को दफा ७(१) बमोजिम हदैसम्मको सजाय गरी पाउँ भनि निवेदकले निवेदनमा मुख्य जिकिर लिएको देखियो।

यस अदालतमा चलेको उत्प्रेषणयुक्त परमादेशको निवेदन नं. 068-WO-0313 को यिनै निवेदकहरूले दिएको यिनै विपक्षीहरू उपरको मुद्दामा यस अदालतबाट मिति २०६८।७।२८ मा आशापुरी रोडा ढुङ्गा सप्लायर्स प्रा.लि.ले कानूनले निर्धारण गरेको प्रकृया अनुसार अनुमति प्राप्त नगरी सो उद्योग संचालन गर्न कानून सम्मत नदेखिनुको साथै सुविधा र सन्तुलनको दृष्टिले उपयुक्त नहुँदा अर्को आदेश नभएसम्मको लागि अनुमति विना उद्योग संचालन नगर्न नगराउनु भनी विपक्षीहरूको नाममा अन्तरीम आदेश जारी भएको देखियो।

उक्त रोडा ढुङ्गा सप्लायर्स प्रा.लि.को निवेदन माग अनुसार खानी तथा भूगर्भ विभागको च.नं. ९१६ मिति २०६८।९।१८ को सिफारिसको आधारमा जि.वि.स. काभ्रेपलाञ्चोकले वार्षिक नविकरण हुने गरी आशापुरी रोडा ढुङ्गा सप्लायर्स प्रा.लि.को अनुमित दिएको देखिन्छ। उक्त आशापुरी रोडा ढुङ्गा संचालन गर्न उपयुक्त छ वा छैन भन्ने सम्बन्धमा Intial Environmental Examination Geo-Eviron Consultant New Baneswor Kathmandu बाट August, 2011 मा गरीएको देखिन्छ। उक्त IEE को आधारमा समेत सो रोडाढुंगा उद्योग खोल्न उपयुक्त देखिएको भनी प्रतिवेदनमा उल्लेख भएको देखियो।

यिनै निवेदक साहिला लामा तामाङ्ग समेत र विपक्षी आशापुरी रोडा ढुङ्गा सप्लायर्स प्रा.लि. समेत भएको रिट नं. ०६८-WO-०३१३ को उत्प्रेषणयुक्त परमादेश मुद्दाको कारवाहीको क्रममा यस

अदालतबाट मिति २०६८।७।२८ मा कानून बमोजिम अनुमति प्राप्त नगरी रोडा ढुङ्गा खानी संचालन नगर्नु भनी आदेश भएको र सो आशापुरी रोडाढुंगा सप्लायर्स प्रा.लि. उद्योगले कानूनले तोकेको सम्पूर्ण प्रकृया पुरा गरी खानी तथा भूगर्भ विभागको सिफारिसको आधारमा जि.वि.स.काभ्रेपलाञ्चोकको अनुमती प्राप्त गरी उद्योग संचालनमा आएको पाइयो। त्यसका साथै आज यसै इजलासबाट ०६८-WO-०३१३ नं. को उत्प्रेषणयुक्त परमादेशको निवेदन खारेज हुने ठहरी फैसला भएको छ र सो मुद्दामा यस अदालतबाट मिति २०६८।७।२८ जारी भएको अन्तरिम आदेश समेत निस्कृय भएको अवस्था छ। जुन विषयलाई सिरानहाली प्रस्तुत निवेदन दायर गरीएको हो सो विषय नै यस अदालतबाट कायम नरहने र खारेज हुने भनी फैसला भएको परीप्रेक्ष्यमा प्रस्तुत मुद्दाको विषयवस्तुमा विपक्षीहरूले अदालतको अवहेलना गरेको ठहर गर्ने मिल्ने देखिएन। त्यसका अलवा सबै विपक्षीहरूले अदालतको आदेशलाई पालना गर्दछौं भनी लिखित जवाफ मा उल्लेख गरेको अवस्थामा र अदालतले प्रस्ट रूपमा रोक लगाएको विषयमा विपक्षीहरूले सो कार्य गरेको नदेखिएकोले निवेदन दावी पुग्ने देखिंदैन।

अतः माथि उल्लेखित तथ्य एवं मिसिल संलग्न कागजातहरूबाट प्रस्तुत निवेदनमा उल्लेखित विपक्षीहरूले यस अदालतबाट मिति २०६८।७।२८ मा जारी भएको अन्तरिम आदेशको अवहेलना गरेको नदेखिँदा निवेदन दावी अनुसार विपक्षीहरूलाई अदालतको अवहेलना गरेकोमा सजाय गरी पाउँ भन्ने दावी नपुग्ने ठहर्छ। प्रस्तुत निवेदनको डायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत (उपसचिव): प्रेम खड्का

कम्प्युटर टाईप गर्ने: कृष्णमाया खतिवडा

इति सम्वत् २०७३ भाद्र ६ गते रोज ५ शुभम् ----- ।